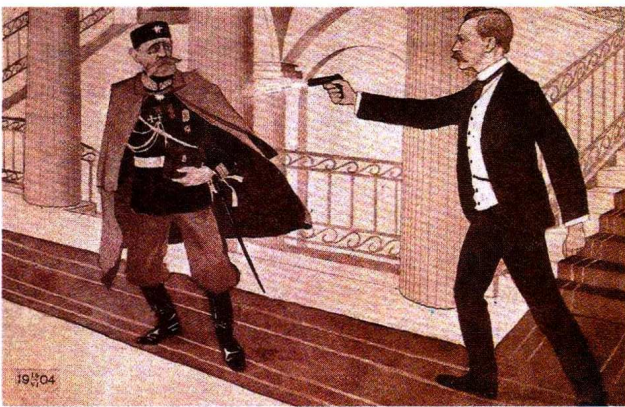

Bobrikovin murhan dokumentti Vaasan Sotaveteraanimuseolle

■ TEKSTI: ILKKA VIRTANEN

Pohjanmaan Maanpuolustuskillan ylläpitämä Vaasan sotaveteraanimuseo esittelee yli 6000 esineen ja dokumentin kokoelmaansa perustuvalla pysyvällä näyttelyllä ja vuosittain vaihtuvilla erikoisnäyttelyillä maamme ja erityisesti Pohjanmaan maanpuolustushistoriaa kahden viime vuosisadan ajalta. Painopisteenä näyttelyssä ovat viime sotiemme aikaiset tapahtumat ja veteraanien panokset noina vaaran vuosina. Lisäksi museossa on itsenäisyytemme alkua ajoilta laajahkot osastot jääkäri liikkeestä sekä Lotta Svärd ja suojeluskuntajärjestöistä. Kronologisesti etenevä perusnäyttely alkaa kuitenkin jo Porvoon valtiopäivistä 1809, sillä museo on saanut kokoelmiinsa eräitä kiinnostavia ja harvinaisia esineitä myös autonomian ajalta.

■ Tuntemattomaksi jäänen tekijän mielikuva-piirros tapahtumasta Eugen Schauman ampu-massa Bobrikovia.

Museo sai äskettäin mielenkiintoisen lisän autonomian aikaan liittyvään aineistonsa. Kyseessä on pohjalaissyntyisen sairaanhoitajan **Matilda Wegeliuksen** 16.6.1904 päivätty kirje Vaasaan sisarelleen **Betty Wegeliukselle**. Matilda Wegelius toimi sairaanhoitajana Helsingin Kirurgisessa sairaalassa. Hän oli työvuorossa tuona päivänä, jolloin senaatin virkamies **Eugen Schauman** ampui senaatin portaikossa ensin kuolettavasti kenraalikuvernööri **Nikolai Bobrikovia** < b > ja välittömästi sen jälkeen itsensä. Bobrikov toimitettiin hänen omasta pyynnöstään hoidettavaksi Kirurgiseen sairaalaan, jonka tapahtumista saman päivän iltana ja seuraavana yönä Wegelius silminnäkijähavaintona kirjeessään kertoo. Bobrikov menehtyi yöllä seuraavan vuorokauden puolella.

Kuusisivuinen käsin kirjoitettu kirje on ollut kopiona vuosikymmenet Pohjanmaan Maanpuolustuskillan kunniapuheenjohtajan ja Vaasan Sotaveteraanimuseon perustamiseen ratkaisevasti vaikuttaneen kanslianeuvos **Holger Strandbergin** yksityisarkistossa. Arkiston järjestelyn yhteydessä kirje tuli esiin ja Strandberg halusi luovuttaa sen museon kokoelmiin. Kirje on nyt museossa esillä sekä alkuperäisessä muodossaan että lukemisen helpottamiseksi koneella kirjoitettuna niin ruotsiksi kuin suomeksi **Erkki Paajasen** kääntämänä. Betty ja Matilda Wegeliuksen sukulaisten hallussa oleva alkuperäiskirje on ollut tutkijoiden tiedossa, mm. **Tuomo Polvinen** kertoo kirjeestä v. 1985 ilmestyneessä teoksessaan ”Valtakunta ja rajamaa. N.I. Bobrikov Suomen kenraalikuvernöörinä 1989-1904” ja lainaa siitä joitakin lauseita. Tämän kirjoittajan tiedossa ei kuitenkaan ole, että kirjettä olisi aiemmin kokonaisuudessaan julkaistu.

Matilda Wegeliuksen kirje sisarelleen

Betty Wegeliukselle 16.6.1904

16.6.04

Rakas Betty!

Tulkoon tietäväksi, että tänään on Kesäkuun 16. päivä. Päivä joka kaikuu tästä lähtien pysyvästi kautta Suomen aikakirjojen. Mutta nyt elämme tapahtumien keskellä! Koska nyt makaa Suomen Kenraali kuvernööri /miten pitkään/ leikkauspöydällä suuressa leikkaussalissa ja leikataan tuluaan ammutuksi mahaan erään nuoren tuomarin Eugene Schaumanin toimesta joka sen jälkeen kuulemma ampui itseään keskelle sydäntä. Tämä kuulemma tapahtui senaatin aulassa vähän aikaa sitten.

Paikalle kutsuttu lääkäri - paroni v. Bonsdorff - kuuluu ehdottaneen potilaalle kuljettamista venäläiseen varuskuntasairaalaan mutta kuuluu hän itse sanoneen "suomalainen Kirurgi" ja tänne hänet tuotiin. "Tuolla makasi hän ennen niin mahtava mies" niin kuin lukee Andersenin saduissa, hän makasi kalpeana kauniilla vaalealla huovalla peitetyillä paareilla vielä kauniimman avatun päivänvarjon suojassa auringolta ja sotilaslakki päässään. Paareja kantivat venäläiset sotilaat t. Santarmit ja ympärillään korkeita herroja ja niiskuttavia naisia pitkin laahuksineen ja pit-sihattuineen - hänen rouvansa ja kolme ?/ tytärtä.

Ratsupoliiseja pidettiin joka kadunkulmassa ja poliiseja jalkaisin hajottamassa ja työntämässä väkeä erilleen väentungoksen estämiseksi. Kaiken tämän näimme omin silmin nti. Stenius ja minä sekä oppilaat eräästä klosetista - anteeksi! - ikkunat ja aurinko paistoivat ja loistivat niin paljolti punaista ja kultaa ja kaunista jota en uskonut kerralla näkeväni tulevan kasarminkatua ylöspäin.

Ja nyt hän makaa leikkauspöydällä ja meidän v.t. prefektimme tri. Faltin leikkaa apunaan tri. Tavaststierna. Tuolla sisällä on kuulemma venäläisten lääkäreiden, kenraalien ja adjutanttien sekä suomalaisten lääkäreiden joukko suunnilleen 40 henkilöä. Siellä tehdään kaikki jotta voitaisiin uudelleen herättää henkiin se elämä jonka toinen antoi toisen elämän sammuttamiseksi. Mutta mehän elämme ristiriitojen maailmassa!

Santarmeja ja poliiseja seisoo kaikkien ikkunoiden ja ovien ääressä ja ahdistelevat kaikkia sisään ja ulos meneviä. Käytävillä vilisee komeita sotilaita ja hienoja naisia, siellä kilisevät kannukset ja siellä itketään pitsinenäliinoinhin. Kirjureita raidat housunlahkeissaan ja sähkösanoma poikia kiittää sisään ja ulos ja santarmit poistuvat yhtenäen ja tulevat yhtenäen takaisin. Kaikki on niin ihmeellistä että kynä ei tahdo pysyä kädessä eivätkä kirjaimet tulla kunolla kirjoitetuksi.

Ja kaiken tämän kuluessa on Eugene Schaumannin eloton ruumis kuulemma verhottu säkkiin ja paiskattu rankurin rattaille ja viety poliisiwahtikonttorille!

Klo:5 Hän on saanut keittosuola liuosta suonensisäises-ti ja pulssi on kuulemma parempi. Hän lepää Kareneffin

Kärsä Betty!
16.6.04

Det är den 16 de juni
i dag som ni sista! En dag som
läro efter ständigt skett och genom
Finlands lifvård. Men som befores
ni miss i händelserna! Jag
som just ligger Finlands general
guvernör för hvar länge? för
operationens händelse i stora operationen
som och opereras efter en li-
lifvård skjutet i skogen. Jag ser
ning livsdrifvård i hvar sken.
mann som skett där för livsdrif-
tet sig själv miss i skjutet. Detta
har passerat i skjutet i skjutet.
för en stund och.

Den lilla kända läro-
barn i. Bonsdorff - är förvald
patientens transportaranda till sjuk-
garnisens sjukhuset som själv li-

■ Ensimmäinen sivu Matilda Wegeliuksen kirjeestä Betty-sisarelleen 16.6.1904

osastolla. Hän on suomalaisen kasvatuksen saanut venako, suomalainen henkeen ja vereen ja osaa mitättömän vähän venäjää mutta saksaa hyvin.

Perhe on epätoivoinen! Rouva ei voi käsittää että niin ansioitunut mies joka on halunnut pelkästään kansan parasta on tullut niin pahoin palkituksi. "Kun joku pyysi armahdusta hän antoi vapautuksen". Tyttäret itkivät ja toistivat "Warum, warum?". Vanhimman, Everstinna Holmsenin sanotaan lisänneen: "aber ich weiss das Papa in Finland nicht geliebt ist". Hän kuuluu myös kysyneen josko Sonja hoiti hänen isäänsä yhtä mielellään kuin jotain toista potilasta. "Kaikki potilaat jotka tarvitsevat apua ovat minulle samanarvoisia!"

Hän vaipui uneen kuin pyhimys klo:1 yöllä, ilman kuolinkamppailua - niin hänhän oli saanut sakramentin kotoaan! Hän kuoli kuin marttyyri joka kuolee aatteensa puolesta. Hän oli sankari!

Eilen henkilälääkäri Pietarista kävi täällä ja Olga Berglund /leikkaussalihoitaja/ kantoi esiin Bobrikoffin suolen hopeatarjottimella! Pala on n. 1 metrin pituinen ja reikien lävistämä. Luoti on räjähtänyt mahassa. Tämä kuuluu oleen kuin teloitus. Kotietsintöjä on tehty ja henkilöitä pidätetty. Kukaan Schaumann ei saa poistua kaupungista j.n.e.

Niinpä niin matkustan huomenna H:linnaan. Kiitos rahoista! Ne ilahduttivat hetken ja ovat pian kadonneet.

Matilda Wegelius

Alkuperäisestä kirjeestä (vanhaa ruotsinkieltä) suomentanut Erkki Paaajanen